

Inleiding

Uradex, dat in 1974 werd opgericht, verdedigt al sinds 30 jaar de naburige rechten van de uitvoerende kunstenaars.

Uradex was daarmee de eerste Belgische vereniging die rechten inde en verdeelde ten gunste van de uitvoerende en vertolkende kunstenaars, nog voordat de Belgische wetgever het begrip naburige recht in de wet van 1994 had omgezet.

Steunend op deze ervaring heeft Uradex actief deelgenomen aan het totstandkomen en de goedkeuring van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten.

Beetje bij beetje is de familie van kunstenaars die Uradex vertegenwoordigt groter geworden. Uradex werd oorspronkelijk opgericht door muzikanten maar heeft achteraf haar deuren geopend voor de kunstenaars van de sector dramatische kunst en dans.

Vandaag de dag vertegenwoordigt Uradex vele honderden uitvoerende en vertolkende kunstenaars, zowel in België als in het buitenland.

In de jungle van de steeds toenemende technologieën en de massaconsumptie voert Uradex dagelijks strijd om ervoor te zorgen dat de vergoedingsrechten van de kunstenaars geëerbiedigd worden.

Uradex staat ten dienste van de uitvoerende kunstenaars en haar bestuursorganen zijn samengesteld uit professionele kunstenaars. Het is belangrijk op te merken dat de raad van bestuur van Uradex bestaat uit artiesten en acteurs, evenredig verdeeld tussen Nederlandstalige en Franstalige.

Bent u musicus, zanger, acteur, danser, variétéartiest of circusartiest, vergeet dan niet dat u rechten heeft, dat die rechten geld vertegenwoordigen en dat Uradex, collectieve beheersvennootschap erkend door de Minister van Economische Zaken, er is om u te helpen.

A. Wie is kunstenaar?

Worden volgens de wet van 30 juni 1994 als uitvoerend of vertolkend kunstenaar beschouwd:

- musici, zangers, koristen en dirigenten;
- acteurs;
- dansers'
- circusartiesten, variétéartiesten...

Aanvullende kunstenaars, of anders gezegd figuranten, die volgens de beroepsgebruiken als dusdanig zijn erkend, worden volgens de wet van 30 juni 1994 niet als uitvoerend of vertolkend kunstenaar beschouwd.

B. Wat is het naburige recht?

B.1. Beginselen

Het naburige recht omvat het geheel van voorrechten die de wet aan de uitvoerende kunstenaars verleent.

Concreet betekent dit dat de kunstenaar tegelijk morele rechten en vermogensrechten (vergoedingsrechten) geniet.

Zo heeft een zanger rechten op het gebruik dat van zijn uitvoering van een liedje zal worden gemaakt, op voorwaarde dat het opgenomen is op een geluidsdrager. Die rechten gelden uiteraard voor alle musici die aan de prestatie hebben meegewerkt.

Op te merken valt overigens dat de hoedanigheid van vertolkend kunstenaar niet onverzoenbaar is met die van componist en auteur. Musici en acteurs kunnen ook auteur zijn van de werken die zij spelen.

Naburige rechten en auteursrechten kunnen bijgevolg worden gecumuleerd, omdat ze verschillend van aard zijn.

B.2. De morele rechten

De wetgever kent aan de kunstenaar het recht toe om zich te verzetten tegen elke misvorming, verminking, wijziging of aantasting van zijn prestatie die zijn eer en zijn reputatie kunnen schaden.

De kunstenaar heeft met andere woorden recht op de eerbiediging van zijn prestatie.

Bovendien heeft de kunstenaar het recht dat zijn naam op de hoesjes, generieken, enz. vermeld wordt binnen de beperkingen van de eerlijke beroepsgebruiken.

Deze twee voorrechten vormen het morele recht van de kunstenaar.

Het morele recht kan niet in zijn geheel worden afgestaan.

B.3. De vermogensrechten

De vermogensrechten bestaan uit het recht van de kunstenaar zijn prestatie te reproduceren of te laten reproduceren, de verhuring, de verspreiding of de uitlening ervan toe te staan en zijn werk aan het publiek mee te delen.

Net als voor de auteursrechten zijn er collectieve beheersvennootschappen opgericht om de rechten van de kunstenaars te innen en uit te keren.

In tegenstelling tot de morele rechten zijn bepaalde vermogensrechten wel overdraagbaar.

B.4. De beschermingsduur van het naburige recht

De beschermingsduur van het naburige recht bedraagt 50 jaar te rekenen vanaf de prestatie.

Indien de prestatie vastgelegd is op een drager, dan vangt de termijn van 50 jaar aan vanaf het moment dat de drager meegedeeld wordt aan het publiek.

Bovendien vangt de termijn steeds aan op de 1 e januari die volgt op het jaar waarin de prestatie uitgevoerd werd.

Indien de kunstenaar voor het verstrijken van deze termijn sterft, dan nemen zijn erfgenamen de uitoefening van zijn rechten over, tot de termijn van 50 jaar afgelopen is.

C. Wet

Het begrip naburige recht werd eerst op internationaal vlak bekrachtigd in de Conventie van Rome van 26 oktober 1961. Veel staten (50) hebben die conventie geratificeerd en het begrip naburig recht in hun eigen wetgeving omgezet. België heeft de Conventie van Rome geratificeerd dankzij de wet van 25 maart 1999 die van kracht op 20 november 1999 geworden is. Deze ratificatie bevestigt dus de rechten die door onze wet van 30 juni 94 op het auteursrecht en naburige rechten al erkend waren

De wet van 30 juni 1994 op het auteursrecht en de naburige rechten: sinds 1994 is het beginsel van het naburige recht in het Belgische recht erkend.

D. Naburig recht en de financiële aspecten ervan

D.1. De financiële waarde van het naburige recht

Vertolkende en uitvoerende kunstenaars kunnen een vergoeding ontvangen op verschillende wijzen.

Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen:

- 1) De bedragen die aan de kunstenaars worden overgemaakt voor hun werkelijke prestatie. Deze sommen worden door de producent of de werkgever betaald.
- 2) De bedragen die aan de kunstenaars worden overgemaakt om de afstand van o.a. het reproductierecht en het recht van mededeling aan het publiek te vergoeden waarover ze beschikken op hun prestaties. Deze sommen worden eveneens door de producent of de werkgever betaald.
- 3) De bedragen die worden overgemaakt voor het latere gebruik van de drager waarop hun prestatie is vastgelegd. Deze sommen worden betaald door de gebruiker van de drager, meestal via een collectieve beheersvennootschap zoals Uradex.

D.2. Wat wordt vergoed?

Buiten de vergoeding die hij ontvangt van zijn producent of zijn werkgever voor zijn prestatie en de afstand van het reproductierecht en het recht van mededeling aan het publiek, heeft de kunstenaar, wiens prestatie vastgelegd is, potentieel recht op de volgende vergoedingen:

- Kopiëren voor eigen gebruik
- Billijke vergoeding
- Kabel
- Commerciële verhuur en openbare verhuur

D.2.1. Kopiëren voor eigen gebruik

In de wet van 30 juni 1994 is bepaald dat de kunstenaar recht heeft op een vergoeding voor de kopieën die voor eigen gebruik van zijn prestatie worden gemaakt.

Onder kopieën voor eigen gebruik worden kopieën verstaan die gemaakt zijn op blanco dragers (CDR(W), DVDR(W), videocassettes,...).

Opgelet: in de wet is het bepaald dat het recht op een vergoeding voor het kopiëren voor eigen gebruik niet kan worden afgestaan, zelfs indien een overeenkomst hieromtrent over zou bestaan.

De voor het kopiëren voor eigen gebruik verschuldigde bedragen worden geïnd door een overkoepelende vennootschap, AUVIBEL genaamd, die door de belangrijkste Belgische collectieve beheersvennootschappen, waaronder Uradex, is opgericht.

De door AUVIBEL geïnde bedragen worden naar rata van een derde voor elk verdeeld tussen drie categorieën rechthebbenden: auteurs, producenten en vertolkende kunstenaars.

De cirkel is rond als het derde van de rechten dat aan de vertolkende kunstenaars toekomt, uiteindelijk op individuele basis onder hen wordt verdeeld.

Concreet gebeurt die verdeling, die gebaseerd is op steekproeven en marktstudies, door de collectieve beheersvennootschappen die het naburige recht van de uitvoerende kunstenaars vertegenwoordigen.

D.2.2. Billijke vergoeding

Wanneer de prestatie van een kunstenaar wettig wordt gereproduceerd, heeft hij recht op een billijke vergoeding voor de uitzending of de mededeling ervan aan het publiek.

Voor het bepalen van die billijke vergoeding heeft de minister van Economische Zaken de vertegenwoordigende collectieve beheersvennootschappen van de rechthebbenden alsook

de vertegenwoordigende organisaties van de vergoedingsplichtigen - gebruikers aangewezen.

Vergoedingsplichtigen zijn bijvoorbeeld de vertegenwoordigers van het horecabedrijf omdat cafés en restaurants muziek gebruiken om de klanten te ontspannen of gewoon om sfeer te scheppen.

Er zijn 20 soorten vergoedingsplichtigen.

Al die partijen (rechthebbenden en vergoedingsplichtigen) zijn bijeengebracht in een commissie om samen over de tarieven van de billijke vergoeding te onderhandelen.

Op basis van het resultaat van die onderhandelingen zal de minister van Economische Zaken aan de Koning besluiten voorleggen die per sector de tarieven van de billijke vergoeding vastleggen.

In die context spannen de collectieve beheersvennootschappen zich dagelijks in om zo snel mogelijk tot tarieven te komen zodat de vertolkende en uitvoerende kunstenaars hun rechten kunnen ontvangen.

D.2.3. Kabel

De uitvoerende kunstenaars hebben het exclusieve recht de doorgifte van hun prestaties via de kabel toe te staan.

Voor die vergunning dienen de kabelmaatschappijen natuurlijk wel een vergoeding te betalen.

Alleen de collectieve beheersvennootschappen mogen die vergoedingen innen en vervolgens verdelen. Het is dus wettelijk niet toegestaan dat de uitvoerende kunstenaars rechtstreeks aan de distributeurs een vergoeding vragen voor de doorgifte van hun werken via de kabel.

In de praktijk zullen de rechten van de uitvoerende kunstenaars op de kabel bepaald worden in een contract tussen onze collectieve beheersvennootschap en de kabelmaatschappijen.

Op dit moment zijn er nog verschillende juridische procedures hangende, in gevolge de weigering van de kabeldistributeurs om met Uradex een contract af te sluiten.

D.2.4. Commerciële verhuur en openbare verhuur

De commerciële verhuur van fonogrammen en videogrammen geeft aanleiding tot een billijke vergoeding aan de uitvoerende kunstenaars. Van het recht op die billijke vergoeding kan geen afstand worden gedaan, wat betekent dat de kunstenaar dat recht altijd moet krijgen, ongeacht het bepaalde in eventuele contracten tussen hem en zijn producent.

De wetgever heeft tevens bepaald dat de uitvoerende en vertolkende kunstenaars een vergoeding moeten krijgen indien hun prestaties die vastgelegd werden op een geluids- of audiovisuele drager uitgeleend worden door een open bareinstelling (bibliotheek, mediatheek, enz...).

Momenteel is er nog geen inning in de werkelijkheid.

E. Kunstenaars zonder grenzen

Werken reizen en dragen de prestaties van de vertolkende en uitvoerende kunstenaars met zich mee.

Men kan zich dan ook afvragen wat er met de naburige rechten gebeurt als een buitenlands werk in België of een Belgisch werk in het buitenland wordt gespeeld.

a) Wederkerigheidsbeginsel

De Belgische wet en het beschermingsstelsel ervan zijn van toepassing op in België gebruikte prestaties van buitenlandse kunstenaars in verhouding tot datgene waarop die kunstenaars in hun land van herkomst aanspraak zouden kunnen maken.

Zo zal aan een Zuid-amerikaanse kunstenaar wiens werk in België wordt gekopieerd, alleen

een vergoeding voor kopiëren voor eigen gebruik worden toegekend als in de wetgeving van zijn land een soortgelijk recht ten voordeel van de Belgische kunstenaar erkend is.

b) Wederkerigheidscontracten

België is een van de laatste Europese landen die het begrip naburig recht in zijn wetgeving heeft opgenomen.

Onze naaste en minder naaste buurlanden kennen dat systeem al vele jaren. De Belgische collectieve beheersvennootschappen weten zich dan ook gesteund door een groot aantal zusterverenigingen die overal ter wereld de naburige rechten innen en verdelen.

Al die zusterverenigingen sluiten wederkerigheidsovereenkomsten om op hun respectievelijke grondgebieden voor elkaars rekening te kunnen innen.

F. Collectieve beheersvennootschappen

Kunstenaars steken veel tijd in de creatie; de dragers waarop hun prestaties worden vastgelegd circuleren de wereld rond.

Kunstenaars hebben meestal weinig tijd om zich bezig te houden met het beheer van hun rechten.

De hoofdtaak van een beheersvennootschap is om de artiest te vertegenwoordigen in de administratieve besloemingen die noodzakelijk zijn om zijn rechten te innen. Dit behelst onder andere alle juridische zaken in verband met nevenrechten.

Is het niet zo dat eendracht macht maakt?

Zodoende vormen de verenigingen voor het collectieve beheer van naburige rechten cooperatieve vennootschappen die door en voor kunstenaars zijn opgericht - dit is ook het geval voor Uradex - een schakel tussen de kunstenaar en de gebruiker.

Die schakelfunctie is des te belangrijker omdat de gebruiker nu eens een kabelmaatschappij, dan weer een producent of een omroep is, met andere woorden een gesprekspartner wiens gewicht louter en alleen financieel wordt uitgedrukt.

Door zijn rechten aan een collectieve beheersvennootschap toe te vertrouwen kan de kunstenaar zich beter op zijn creatieve arbeid toeleggen.

Om venoot van Uradex te worden en om aan de werkzaamheden deel te nemen, dienen drie voorwaarden vervuld te worden:

- uitvoerend of vertolkend kunstenaar zijn en een werkelijke activiteit uitoefenen;
- inschrijven op een maatschappelijk aandeel van een waarde van 49,57 € en het volstorten ervan {terugbetaalbaar tegen nominale waarde in geval van ontslag};
- een contract ondertekenen waardoor Uradex bevoegd is om de rechten van de kunstenaar te beheren.

NB : U kan ook een mandaat aan Uradex geven om uw rechten te innen. In dit geval is de inschrijving gratis.

Indien u van naburige rechten wenst te genieten, sluit u dan zo vlug mogelijk aan!